

SLINGER GERMANEN 'OER-VUUR-IJZER'

ROUTE 35 km

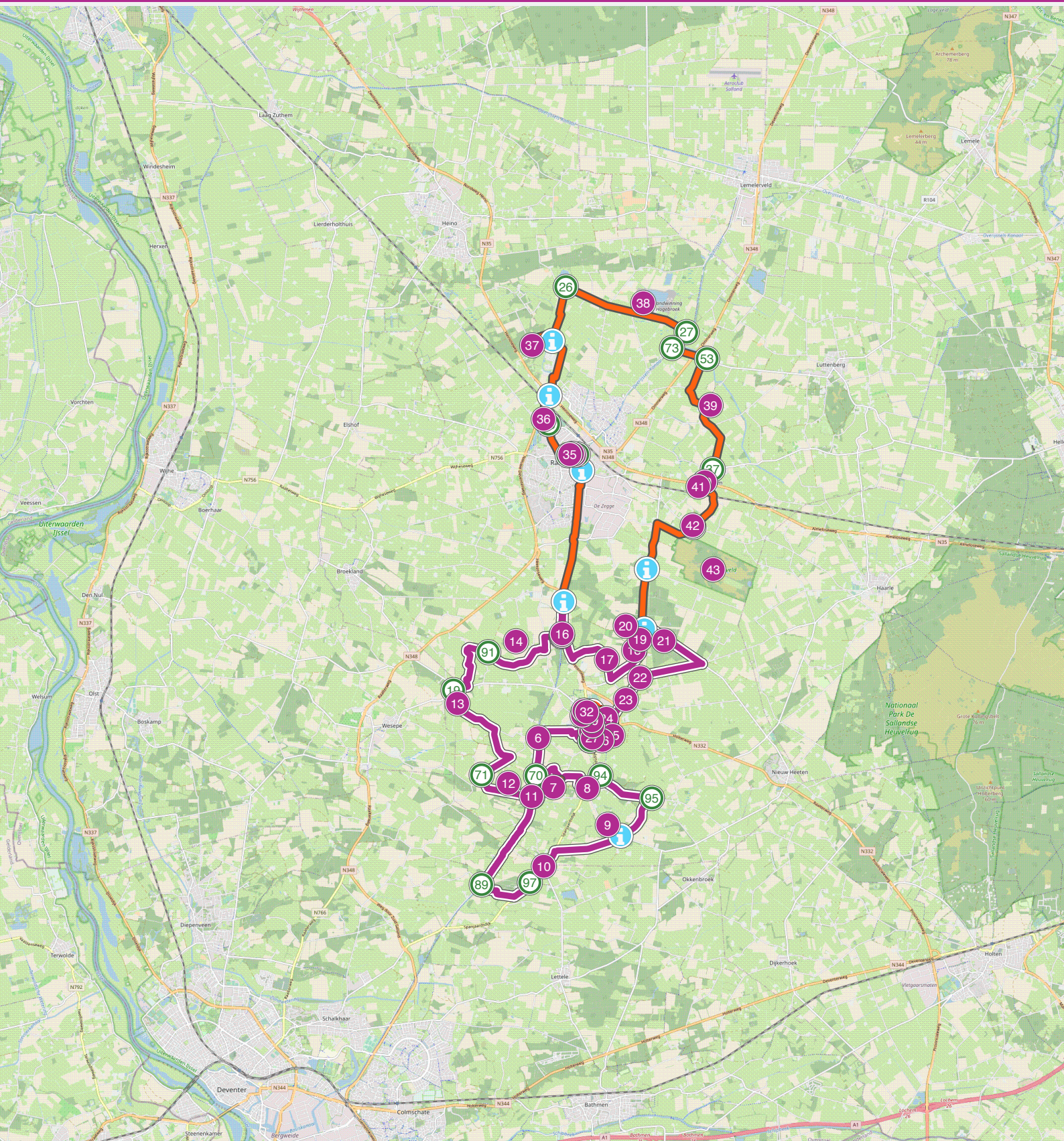

In 1994 werden er uitzonderlijke historische vondsten gedaan in Heeten. Een grootschalige nederzetting van Germanen in de 3e en 4e eeuw. Zij leefden van o.a. grootschalige ijzerproductie uit het oer wat in de bodem zat. Het dorp Heeten werd door deze vondsten een archeologische schat van formaat.

De route is gemaakt in samenwerking met de Stichting Germanen Heeten

20
23

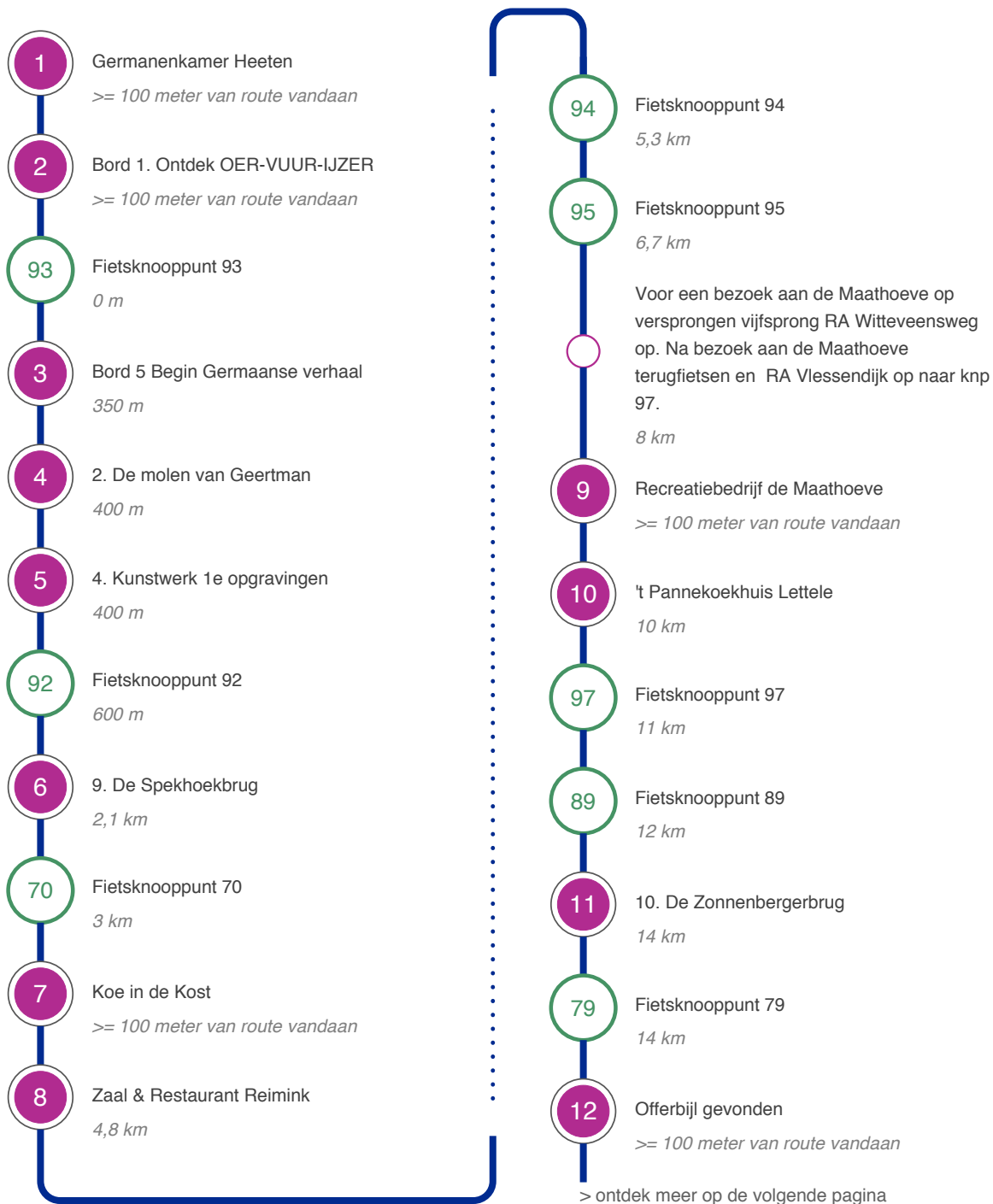
Slinger Germanen 'oer-vuur-ijzer'

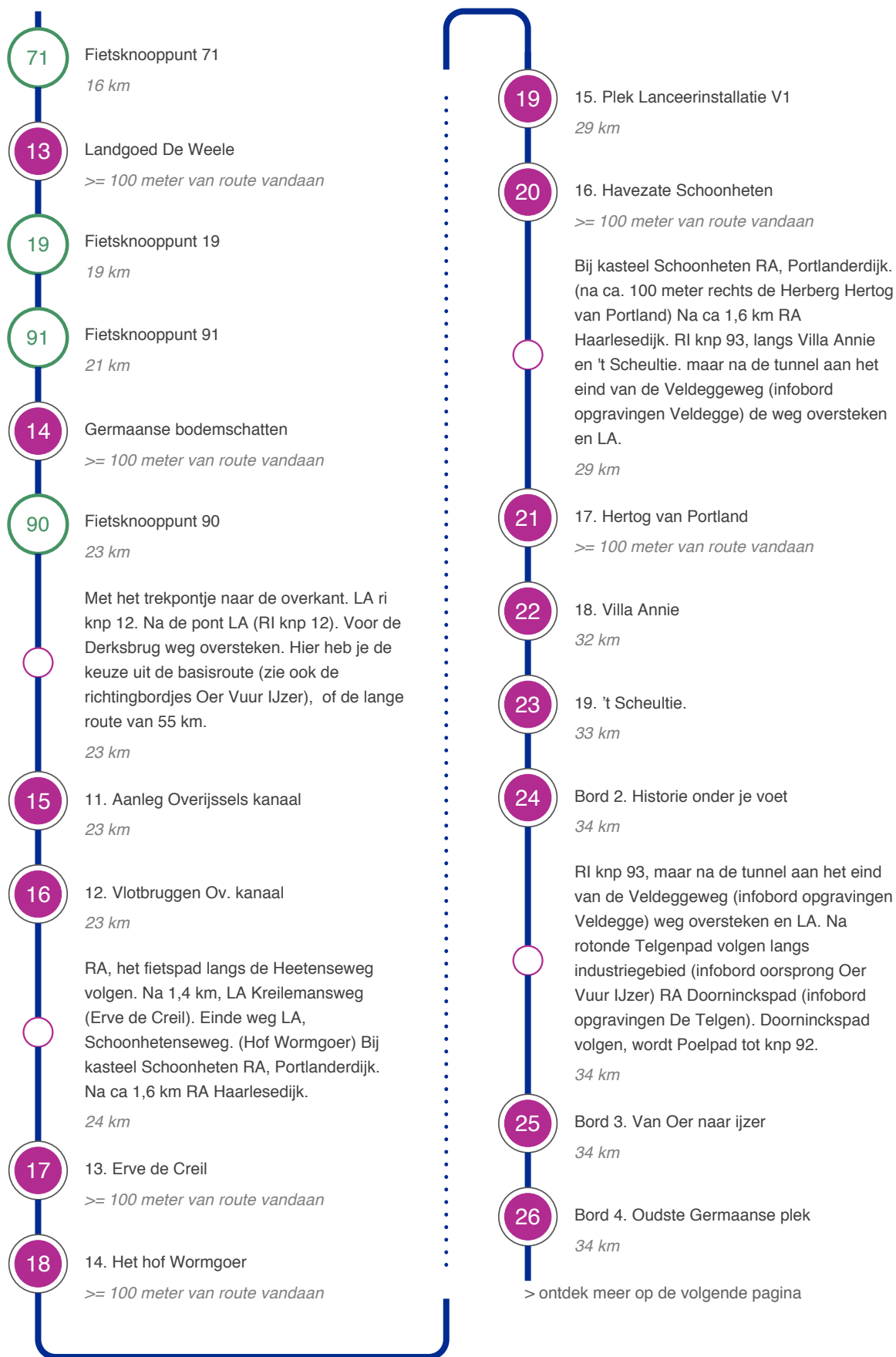
Slinger Germanen 'oer-vuur-ijzer'

Hoe kom ik bij het startpunt?

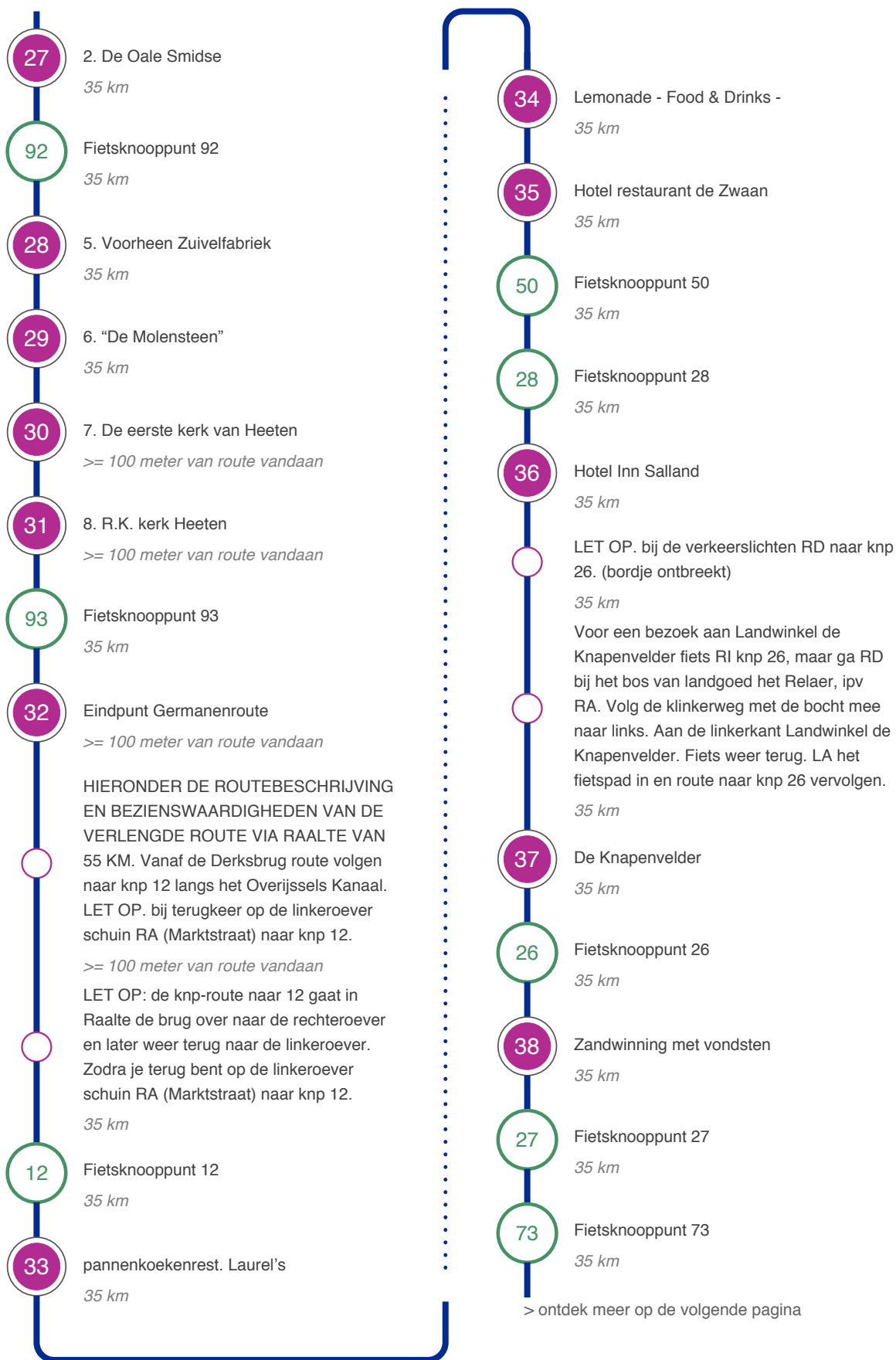
Start bij Kulturhus Trefpunt, Dorpsstraat 16 in het centrum van Heeten. Hier is de Germanenkamer gevestigd met alle informatie over de opgravingen in Heeten. Met je rug naar de ingang van het Kulturhus RA naar knp 93. De basisroute is 35 km lang. De route is te verlengen via Raalte en wordt dan 55 km lang. Aan het eind van de routebeschrijving vind je de knooppunten en de bezienswaardigheden van de lange route.

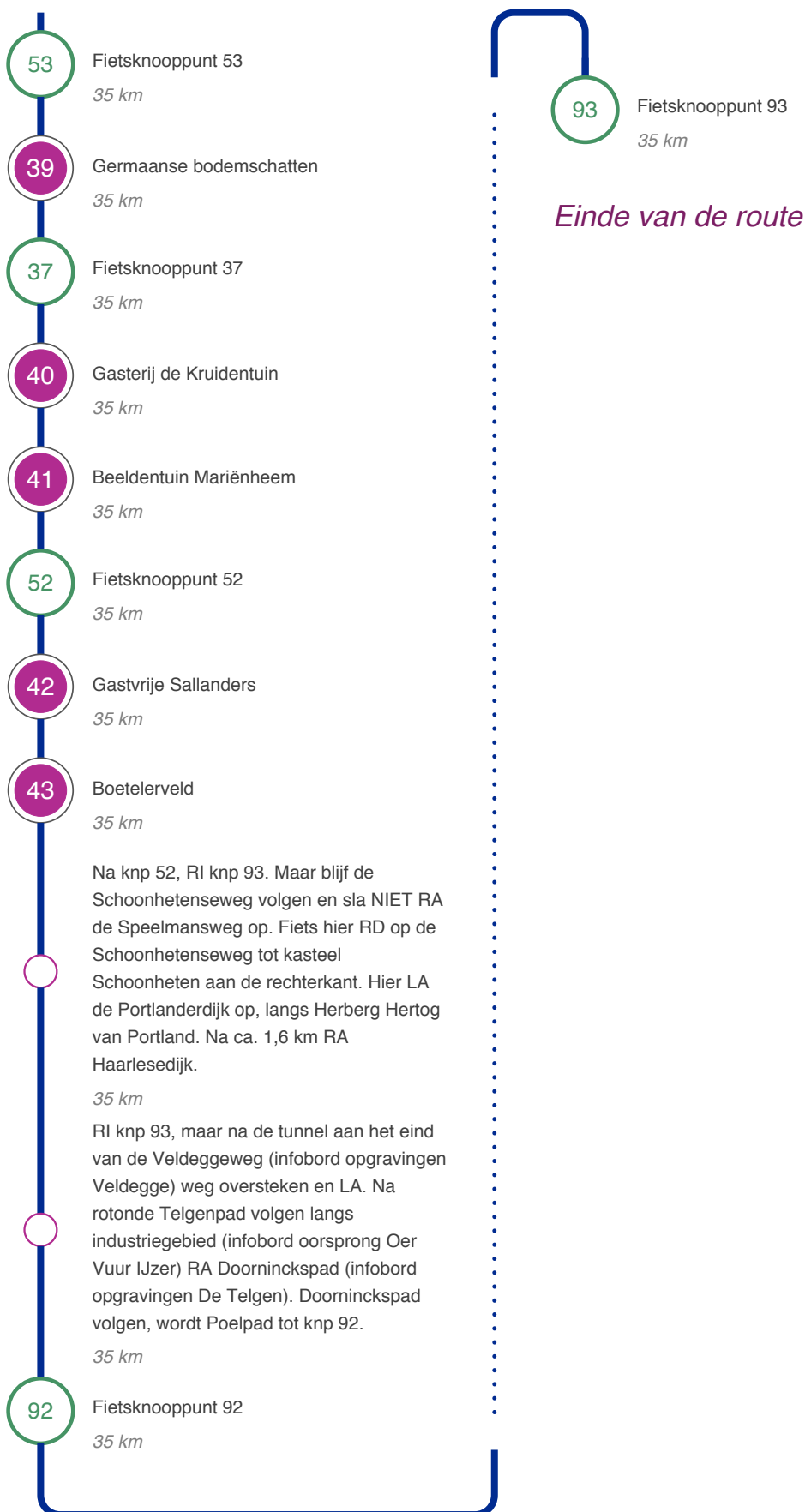
Vervolg route

Vervolg route

Vervolg route

Slinger Germanen 'oer-vuur-ijzer'

35 km

1

Germanenkamer Heeten

Germanenkamer

De Germanenkamer is gevestigd in het KulturhusTrefpunt in Heeten met een mooie expositie over de opgravingen in Heeten. Vanaf dit punt start ook de fiets/wandeltocht van ca. 3 km door het dorp langs de Germaanse opgravingen met onderweg informatieborden over de opgravingen. www.oervuurijzer.nl

In de nieuwe Germanenkamer kun je zien waarom in de Germaans-Romeinse tijd in

Heeten ooit 'de hoogovens van Salland' waren. In de Germanenkamer is een interactieve expositie, geschikt voor jong en oud. Open vanaf de zomer van 2021, voor de openingstijden zie: www.oervuurijzer.nl.

Op www.verslingerdaansalland.nl achtergrondverhalen: * Lees een interview met de werkgroep Oer Vuur IJzer over alle activiteiten * Lees een interview met amateur archeoloog Bert Terlouw over de vondsten * Lees een verhaal van kinderboekenschrijfster Linda Dieleman over het Germaanse jongetje Wolf

<https://www.verslingerdaansalland.nl/slinger-van-salland/slinger-van-heeten/germaanse-sporen-in-het-veld/> (werkgroep Oer Vuur IJzer)

<https://www.verslingerdaansalland.nl/slinger-van-salland/slinger-van-heeten/germaanse-hoogovens-uit-de-romeinse-tijd/> (amateurarcheoloog Bert Terlouw)

<https://www.verslingerdaansalland.nl/slinger-van-salland/slinger-van-heeten/> (schrijfster Linda Dieleman)

2

Bord 1. Ontdek OER-VUUR-IJZER

Bord 1. Ontdek OER-VUUR-IJZER

Bord met informatie over de Germanen kamer en over de OER-VUUR-IJZER route

3

Bord 5 Begin Germaanse verhaal

Bord 5 Begin Germaanse verhaal

Bord met informatie over hoe het Germaanse verhaal begon.

4

2. De molen van Geertman

De Molen van Geertman

Een stellingmolen die in 1880 naar Heeten kwam als vervanger van de bestaande grondzeiler molen. Toen er vanaf 1952 niet meer op de wind gemalen werd raakte de molen steeds meer in verval en werd uiteindelijk in 1993 geheel gesloopt.

4. Kunstwerk 1e opgravingen

Kunstwerk Perl Paerlmutter

Geplaatst in 1995 als herinnering aan de 1e Germaanse opgravingen op de Hordelman. Het kunstwerk is van Perl Paerlmutter vervaardigd van Frans graniet en brons, deze materialen staan voor de oudheid van de opgravingen. De horizontale granieten plaat en de treden worden als contravorm van de

opgravingen boven het maaiveld verheven, terwijl de muur de beschutting van een omheind kamp symboliseert. Op de muur staat een bronzen smeltkroes met lummel die de aanwezigheid van een Germaans kamp verklaart, het aanwezige ijzeroer werd door de Germanen in kuilovens gesmolten

tot productie-ijzer. Op de granieten plaat en treden liggen – als sporen van eeuwenoude stappen – voetafdrukken, in brons. "De pot op de foto symboliseert bij het Germanenmonument de opgravingen P1034197"

9. De Spekhoekbrug

Spekhoekbrug

De Spekhoekbrug, gelegen tussen de Zonnenbergenbrug en de Veldkampbrug, was aanvankelijk een vlotbrug die later is vervangen door de huidige ophaalbrug. De brug dateert uit 1901 (opschrift in bovenbouw) en moet op een later tijdstip geplaatst zijn. Op de kaart uit 1920 staat de brug nog als vlotbrug.

7

Koe in de Kost

Koe in de Kost

Op onze boerderij kun je origineel overnachten... in het weiland tussen de koeien! Je verblijft in duurzame en zeer comfortabele Grondulows, maar dan wel zonder tv. Zo kom je echt tot rust! Daarnaast hoort bij jouw vakantiehuisje ook een 'eigen' koe en mag je écht helpen op de boerderij.

8

Zaal & Restaurant Reimink

Zaal & Restaurant Reimink

In het mooie Salland en in het bos tussen Heeten en Deventer ligt een restaurant met een warme sfeer en lekker, seizoensgebonden eten. Stap binnen in een eetgelegenheid met kwaliteit en geniet van de geneugten van het leven. Een gevarieerd bedrijf met verschillende faciliteiten voor jong en oud.

9

Recreatiebedrijf de Maathoeve

Recreatiebedrijf de Maathoeve

Alles op 1 locatie!
Groepshotel-streekproducten-activiteiten.
Activiteiten van avonturenpad tot familieskeltertocht, kookworkshops, boerenbbq of een high tea in de tuinkamer. Met uw gezin, familie of zakelijke groep bent u bij de Maathoeve op het juiste adres en voor een programma op maat

In de Streekwinkel-Kookstudio bereiden wij de heerlijkste maaltijden met de producten

uit de streek en kunt u terecht voor een souvenir uit Salland of een smakelijk streekpakket. En er is zelfs een luxe Groepshotel voor een weekendverblijf of vergader2daagse voor groepen tot 46 personen!

Na het fietsen lekkere trek? Bestel de Sallandse smulpan bij Maathoeve catering op tijd. Als je start bij Maathoeve neem je deze lekker mee op het eindpunt van de fietstocht... Stekker in het stopcontact en smullen maar! kijk voor een sfeerimpressie op www.maathoeve.nl

<https://www.maathoeve.nl/> (Recreatiebedrijf de Maathoeve)

10

't Pannekoekhuis Lettele

't Pannekoekhuis Lettele

Gelegen op een landelijke locatie in Lettele met een gemoedelijke, bijna huiselijke sfeer. Zomers kun je genieten van al het lekkers dat wordt geserveerd in de serre. De kinderen vermaken zich eindeloos in de speeltuin, met oud Hollandse speeltoestellen of binnen in de speelhoek.

<https://www.pannekoekhuis-lettele.nl/> ('t Pannekoekhuis Lettele)

11

10. De Zonnenbergerbrug

Zonnenbergerbrug

Het is een voormalige trambrug (bouwjaar 1904) uit Helmond. Deze brug geeft toegang tot het landgoed Zonnenbergen. Dit landgoed is voor wandelaars opengesteld. Het landgoed bestaat onder andere uit landerijen en fraaie houtsingels. Een houtsingel in de vorm van een zon, omgeven door stromend water,

12

Offerbijl gevonden

Offerbijl gevonden

Hier is in de grond een offerbijl uit de Nieuwe Steentijd gevonden. De bijl was ongebruikt en daaruit kunnen archeologen afleiden dat het een offerbijl was, vergelijkbaar met de offerbijl uit Beerta (zie foto), want een bijl was in die tijd een erg kostbaar bezit.

13

Landgoed De Weele

Landgoed De Weele

Je rijdt nu over landgoed De Weele. Veel is er niet meer van te zien, want het landhuis is verdwenen. Maar de gracht en het voormalige tuinhuis (aan de overkant van de weg) kun je nog wel zien. De Weele verwijst mogelijk naar Wieha, een Germaans woord voor heiligdom.

14

Germaanse bodemschatten

Germaanse bodemschatten

Aan je linkerhand liggen onder de enk van Pleegste resten van Germaanse bewoning en ijzerwinning. Er zijn vloeislakken (resten van gesmolten ijzer) gevonden. Verder stond aan de weg ook ooit een heilige boom, maar een fanatieke predikant uit Raalte heeft in 17e eeuw alle heilige bomen laten rooien.

11. Aanleg Overijssels kanaal

Overijssels Kanaal

In 1848 werd door een groep particuliere initiatiefnemers de Overijsselsche Kanalisatie Maatschappij opgericht, met het doel het graven van een kanaal van Zwolle naar Almelo, plus een zijtak van Lemelerveld naar Deventer. Naast particulieren participeerden ook belanghebbende gemeenten, zoals Raalte.

In 1850 verkreeg de Maatschappij de concessie voor de aanleg. De exploitatiekosten, die aanvankelijk gunstig waren, liepen met de jaren aardig op. In 1941 werd de O.K.M. ontbonden. Tegelijkertijd werd de N.V. Maatschappij Overijsselsche Kanalen opgericht, die vervolgens alle belangen had overgenomen

Voor deze nieuwe Maatschappij was het van belang dat de Rijksoverheid hierin financieel deelnemer werd. Vanaf 1945 kwamen er geluiden om het kanaalgedeelte Lemelerveld-Deventer voor het scheepvaartverkeer te sluiten. Dit gebeurde in 1964. Het kanaalgedeelte Raalte-Deventer bleef open tot 1988.

<https://www.verslingerdaansalland.nl/slinger-van-salland/slinger-van-heeten/overijssels-kanaal/> (Achtergrond Overijssels Kanaal)

12. Vlotbruggen Ov. kanaal

Vlotbruggen Overijssels Kanaal

Nadat het Overijssels kanaal in 1858 tussen Deventer en Raalte was geopend werd er bij de oversteekplaatsen, zoals o.a. de Zonnebergerbrug, de Spekhoekbrug en de Veldkampsbrug gebruik gemaakt van vlotbruggen. Een vlotbrug is een beweegbare brug met een op- en afrit en een beweegbaar drijvend deel.

Dit deel kan wegdraaien om een scharnierpunt op de wal. De vlotbruggen werden gebouwd vanuit de M.O.K. werf - Maatschappij Overijsselse Kanalen - in Raalte.

17

13. Erve de Creil

Erve de Creil

De oudste vermelding van erve de Creil dateert van 1433. De eerste eigenaar - Hendrik van Essen - wordt genoemd in het jaar 1520. Daarvoor woonde er waarschijnlijk het geslacht Kreynek, waardoor mogelijk de naam 'De Creil' is ontstaan. In 1867 koopt Derk Bentinck het erf met 51,33 ha grond

van Nicolaas Lamberts die het erf verpachte aan Lambertus Kreileman. Na het vertrek van de familie Kreileman heeft Baron Bentinck van Schoonheten de Creil verbouwd en is er daarna gaan wonen. De voorgevel is nog altijd in de oude staat gebleven.

18

14. Het hof Wormgoer

Het hof Wormgoer

De oudste vermelding van het hof dateert uit 1381. In 1616 wordt Henric Bentinck eigenaar van het hof. Tot 1858 blijft het hof de Wormer onderdeel van landgoed Schoonheten en wordt het hof toebedeeld aan Hendrik Bentinck. Omdat hij geen heer van Schoonheten is,

behoort het Wormer dan niet meer tot het landgoed. Aan het einde van de Tweede

Wereldoorlog, in maart 1945, is het hof verloren gegaan bij het bombarderen van de nabij gelegen V1 lanceerbaan. In 1950 werd de boerderij opgebouwd in zijn huidige vorm.

19

15. Plek Lanceerinstallatie V1

Startbaan V1 in WOII

Tegenover het parkbos "Scheveningen", aan de linkerzijde van de Schoonhetenseweg, zijn in het bos een aantal grote betonblokken zichtbaar. Dit zijn de fundamente van een startbaan voor de lancering van V1-raketten.

De startbaan is in 1944 door de Duitsers aangelegd. Samen met drie andere lanceerinrichtingen in het oosten van het

land zijn er tussen in 1944 en 1945 meer dan 10.000 V1-raketten op Londen en Antwerpen afgevuurd. Dit was een poging om Hitler toch nog op het nippertje de eindoverwinning te bezorgen.

In april 1945 hebben de Duitsers kort voor hun vertrek drie overgebleven raketten en de startbaan tot ontploffing gebracht.

20

16. Havezate Schoonheten

Kasteel Schoonheten

Aan de oude weg van Deventer naar Luttenberg ligt het landgoed Schoonheten. Kern hiervan is kasteel Schoonheten, dat een eeuw of drie oud is. Voor die tijd stond er op een andere plek een kasteel. Het landgoed zelf stamt uit 1382. Voor het huidige kasteel ligt een plein met twee bouwhuizen.

Vroeger waren dat stallen en koetshuizen, tegenwoordig worden ze gedeeltelijk bewoond. Sinds jaar en dag wordt het landgoed bewoond door de familie Bentinck. Alle luiken van de huizen en boerderijen op het landgoed zijn beschilderd in blauw en wit, de kleuren van het familiewapen van de Bentincks.

Het park is toegankelijk om te wandelen, het kasteel is privéterrein.

21

17. Hertog van Portland

Herberg De Hertog van Portland

Hans Willem Bentinck (1647-1709) heette voluit Hans Willem Bentinck, heer van Rhooen en Pendrecht, Baron Cirencester, Viscount Woodstock, 1st Earl of Portland. Hij was een vertrouweling van koning-stadhouder Willem III. De mannelijke afstammelingen van zijn zoon Henry Bentinck

dragen de titel 'Hertog van Portland'. Op Schoonheten herinnert de naam van de

herberg De Hertog van Portland hier aan.

18. Villa Annie

Villa Annie

In de jaren 1916-1917 heeft de in Deventer geboren Willem Hendrik Engels een perceel heide in het Hetenerveld ontgonnen en vervolgens heeft zijn vader er een landhuis op gebouwd. Het huis kreeg de naam "Villa Annie" en is vernoemd naar zijn moeder Anna Maria Louisa de La Fontaine Verwey.

Tegenwoordig een mooie locatie aan de rand van landgoed Schoonheten in Salland, met veel ruimte en dito mogelijkheden. Heerlijk 'high tea-en' of gewoon genieten in de mooie theetuin. Bijpraten, vergaderen, brainstormen, of een leuke workshop; het kan allemaal. Arrangementen op maat.

19. 't Scheultie.

't Scheultie

Ook wel 't Rooie Scheultie genoemd, verwijzing naar de rode bakstenen en dakpannen. De openbare school werd in 1927 halverwege het huis Schoonheten gebouwd. De reden dat de school op deze plaats is gebouwd is dat in de richting van het landgoed Schoonheten de meeste protestantse gezinnen woonden.

De gezinnen werden echter kleiner, en het aantal kinderen dat de school bezocht nam drastisch af. Uiteindelijk heeft de school na 58 jaren in 1985 haar deuren gesloten. Tegenwoordig wordt 't Scheultie gebruikt als gemeenschapsgebouw.

24

Bord 2. Historie onder je voet

Bord 2. Historie onder je voet

Bord met informatie over de opgravingen op de Veldegge.

Het ijzersterke
Germaanse verhaal
van Heeten

25

Bord 3. Van Oer naar ijzer

Het ijzersterke
Germaanse verhaal
van Heeten

Bord 3. Van Oer naar ijzer

Bord met informatie over hoe het oer door de Germanen werd verwerkt tot ijzer.

26

Bord 4. Oudste Germaanse plek

Bord 4. Oudste Germaanse plek

Bord met informatie over de oudste Germaanse nederzetting en de opgravingen op de Telgen.

Het ijzersterke
Germaanse verhaal
van Heeten

27

2. De Oale Smidse

De Oale Smidse

Van 1920 tot 1956 stond hier een smederij met woonhuis, deze zijn beiden verdwenen. Het “schuurtje” is het restant dat later dienst deed als garage voor de vrijwillige brandweer van Heeten is in 2013 gerestaureerd door vrijwilligers.

28

5. Voorheen Zuivelfabriek

zuivelfabriek “Vooruitgang”

De boeren van Heeten vormden in 1915 een coöperatie en openden in 1917 hun melkfabriek. De eerste in de wijde omgeving. Van de productie van melkpoeder en boter ging het meer en meer over op de productie van kaas. In 1987 ging men volledig over op kaasproductie. In 1996 viel het doek definitief.

Het oude pand is gedeeltelijk gesloopt en verbouwd tot Boerhof Projecten. De typerende schoorsteen werd gerenoveerd en bleef behouden.

29

6. “De Molensteen”

“De Molensteen”

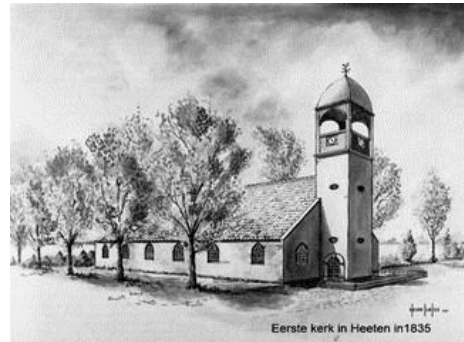
Op een plek tussen de twee molens die Heeten kende is een molensteen van de molen van Geertman geplaatst, een zogenaamde looper de bovenste steen, ter herinnering aan deze twee molens (Lees het gedicht op de achterzijde).

30

7. De eerste kerk van Heeten

de eerste kerk van Heeten

De bouw startte in 1791. Het was een zogenaamde Waterstaatskerk. In 1835 werd de toren bijgebouwd. Na de bouw van de nieuwe kerk werd deze voor het grootste deel afgebroken.

Eerste kerk in Heeten in 1835

31

8. R.K. kerk Heeten

R.K. kerk Heeten

De Maria onbevleete ontvangenis kerk. De bouw van deze monumentale kerk is begonnen in 1892. Ernaast kwam een nieuw kerkhof. In de oorlog kon de kerk lang niet gebruikt worden omdat de overkomende V1's uit Schoonheten te gevaarlijk waren. In 1968 werd er een nieuwe pastorie gebouwd.

In 1972 werd de oude over gedragen aan de Heetense bevolking. Stichting

KulturhusTrefpunt heeft deze nu in beheer.

32

Eindpunt Germanenroute

Eindpunt Germanen Route

Eindpunt van de basisroute. Hieronder de beschrijving van de routebeschrijving en de bezienswaardigheden van de verlengde route van 55 km.

33

pannenkoekenrest. Laurel's

Pannenkoekenrest.Laurel's

Ons sfeervolle pannenkoekenrestaurant Laurel's vindt u in het centrum van Raalte. De pannenkoeken worden nog op ambachtelijke wijze gebakken en er is keuze uit meer dan honderd soorten. Van een eenvoudige pannenkoek naturel tot de rijk gevulde boerenpannenkoek.

34

Lemonade - Food & Drinks -

Lemonade - Food & Drinks -

Wij zijn een hip, stoer en jong bedrijf waar je het stadse leven beleeft in Raalter dorp. Kom langs voor een lekkere lunch, diner of een goede kop koffie met huisgemaakte lekkernijen!

35

Hotel restaurant de Zwaan

Hotel Restaurant de Zwaan

Hotel de Zwaan is gelegen in het centrum van Raalte, het kloppende hart van Salland. In een omgeving met schitterende landschappen, gastvrijheid en veelzijdige toeristische mogelijkheden. Vanuit het logement in de jaren 1800, zijn de 32 kamers nu vernieuwd tot kamers voorzien van alle gemakken.

36

Hotel Inn Salland

Hotel Inn Salland

Het hotel biedt u sfeervolle kamers in verschillende grootte, met een landelijk interieur in een modern jasje. Met name bijzonder zijn onze sfeervolle splitlevel familiekamers. Geniet van de gemakken van een driesterrenhotel, voor een zakelijk of een ontspannen verblijf.

37

De Knapenvelder

De Knapenvelder

Gelegen in de 'achtertuin' van landgoed 't Reelaer. Een melkveebedrijf waar de melk van eigen koeien dagelijks wordt verwerkt, in de eigen productieruimte, tot de lekkerste zuivelproducten. Heerlijke boerenyoghurt, boerenvla en hangop. Maar ook chocolademelk, karnemelk en ongezoeten boerenboter.

38

Zandwinning met vondsten

Zandwinning met vondsten

Links van de weg zie je een zandwinningsgebied. Hier zijn heel wat archeologische vondsten gedaan: een mammoetbot, fossielen, resten van Neanderthalers.

39

Germaanse bodemschatten

Germaanse bodemschatten

Op de Ten Have weg zie je aan je linkerhand een enk, een verhoging. Vermoedelijk hebben op deze enk van het buurtschap Linderte ooit Germanen gewoond.

40

Gasterij de Kruidentuin

Gasterij de Kruidentuin

Bij Gasterij de Kruidentuin bent u van harte welkom voor een heerlijk diner. Kom bourgondisch genieten in de gasterij. Kom in de zomer lekker genieten op ons terras na een dagje fietsen of wandelen.

41

Beeldentuin Mariënheem

Beeldentuin Mariënheem

De op ruim 3 hectare aangelegde tuin heeft vele doorkijkjes en vijverpartijen in glooiende gazons, boompartijen en boomgaard. Terrassen bieden momenten van pauzeren en te genieten van de prachtige uitzichten op de tuin en de tentoongestelde beelden en objecten van de vele kunstenaars.

42

Gastvrije Sallanders

Gastvrije Sallanders

Bij knp 52 mag elke fietser of wandelaar even gaan zitten op het bankje van de familie Van der Wal. Dorst? Bel aan en vraag om een kopje koffie of thee, want dat schenken ze graag aan hun gasten. Ook een toiletbezoek bieden ze van harte aan.

43

Boetelerveld

Boetelerveld

Het Boetelerveld is een geweldig gebied dat bekend staat om haar rust. Door het leem dat hier in de grond zit, vinden er sterke wisselingen in de grondwaterstanden plaats. Dit trekt bijzondere planten en dieren aan. Een groot deel van het Boetelerveld bestaat uit natte heide.